

méltatásunkat. Ehhez természetesen kapcsolódhat az ökológiai szemléletmód.

Ferenc életének legrejtélyesebb mozzanatai közé tartozik Al-Melek szultánnal folytatott nyílt vallási párbeszéde az 1219-es kereszties hadjárat idején. Hogyan kell ezt elképzelniünk? Egy pacifista a fosztogató zsoldosok hordája közepette?

Ferenc a keresztiesekkel érkezett a szultánhoz, és osztotta azok miszsiós törekvéseit. Nehéz rekonstruálni a helyzetet. Hogyan jutott el egyáltalán a szultán táborába? Sok minden szól a mellett, hogy a kereszties lovagok megbízottjaként tárgyalási megbízással volt felruházva. Nehéz megmondani, hogy mennyire zajlott barátságosan a

beszélgetés. Valószínűleg csak azért élte túl a találkozást, mivel a szultán veszélytelen álmódóznak tartotta őt. Toleráns békét kötni, amely mindkét félnek igazságot szolgáltat – ez kívül esett a kor látóhatárán.

Hagyott-e nyomot a beszélgetés az iszlám elbeszélések hagyományában?

Létezik néhány említés arról, hogy egy furcsa szerzetes beszélt a szultánnal. Lehet, hogy ez Ferenc volt.

Miben áll Ferenc maradandó érdeme?

Mi, nyugat-európai keresztiesek hajlunk arra, hogy folyton kompromisszumokba bocsátkozzunk a magunk polgári egzisztenciájával. Ferenc a keresztiesység radikalitására

emlékeztet, és felteszi nekünk a kérdést: Elég ez?

Lehetségesnek tartja-e, hogy a keresztiesységből ma is kiinduljanak olyan ösztönzések, amelyek hasonlóan messze hatók lehetnek, mint a korai kapitalizmus szegénységi mozgalma?

Az egyházakat az a veszély fenyegeti, hogy túlságosan belebocsátkoznak a gazdaságossági szempontok alapján működő világ magától értetődőségeibe. Ez nem tartozik a keresztiesység lényegéhez. Ferenc bűnbánati felhívása aktuális marad. Hogy hallgatunk-e rá, az más kérdés.

Michael Schrom

Forrás: Publik-Forum, 2019/3

Assisi Szent Ferenc, a misszionárius

A missziós utazások

Szent Ferenc missziós útjai csak akkor tárulnak fel eredetiségük és dinamikájuk teljességében, ha az akkori missziós helyzet háttérben látjuk őket. Ferenc nem követte szolgálait a kor divatját, hanem az ár ellen úszott, és másokat is magával ragadott új irányokba.

Bár a skandináv és a balti népek térítése a 14. századba nyúlóan tartott, de ebből keveset lehetett érezni a „kereszties Nyugaton”. Európa gyakorlatilag kereszties földrésznek számított, „a keresztiesységnek”, zárt vallási, politikai és kulturális blokknak, amelyet nyugaton a még át nem szelt óceán határolt, keleten és délen pedig az iszlám övezete zárt le. A gyakorlatilag „lehetetlenné vált” misszionálás következtében már senki nem gondolt még teológiai sem Jézus egyetemes missziós parancsára – Ferencen kívül. Ő totális missziós válság helyett mindkét síkon új lendületet ébresztett.

Noha a források elegendően alátámasztják Ferenc három missziós útját, de ezek nyilvánvalóan nem okoztak szenzációt. Egy kivétellel nem szemtanúk írták le őket aktualitásként, hanem csak olyanok, akik halála után tekintettek vissza rájuk.

Tény, hogy Ferenc nem elégedett meg azzal, hogy saját maga és testvérei a kereszties országokban éljék meg és hirdessék az evangéliumot, hanem már megtérése után hat évvel, azaz 1212-ban teljesség-

gel saját indíttatására megpróbált **Szíriába** utazni (ami egyszerűen az iszlám világot jelentette), hogy a szaracénoknak hirdesse a kereszties hitet. De hajóját már az Adriai-tengeren a dalmát partokra vetette egy vihar, és az álom véget ért. Am az álmódó nem hagyta legyőzni magát. Hamarosan szárazföldön próbált Franciaországon és Spanyolországon keresztül **Marokkóba** jutni. Eletrajza kiemeli: „Oly nagy volt a buzgósága, mely előreűzte, hogy olykor még útitársait is hátrahagyta, és megittasult lélekkel továsietett, hogy végrehajtsa szándékát” (Legenda major, 6). De Spanyolországban súlyos betegség támadta meg, és ezért második missziós utazását is meg kellett szakítania.

De nem mondott le a muszlimok békés misszionálásáról. Az 1219. pünkösdi káptalanon, amelyen kereken 5000 testvér vett részt, hivatalosan is fölvetette, és elhatározták, hogy testvéreket küldenek Tunéziába és Marokkóba. Ferenc önmagát ajánlotta, és erőltette, hogy **Egyiptomba** menjen. Azon hajók egyike, amelyeknek az volt a dolguk, hogy erősítést vigyenek a **Damiette** város falai előtt harcoló keresztieseknek, néhány testvérral együtt föl is vette őt, és ezúttal valóban elvitte Egyiptomba.

Mi lehetett ennek a makacs vállalkozásnak a motívuma? Alighanem helyesebb motívumcsokorról beszélni. A kereszties háború eszméje, amelynek a Nyugat két évszáza-

don át megszállottja volt, elindította a Keletre törekvést. Új ösztönzést kapott az 1215-ös Lateráni zsinaton, amelyet III. Ince pápa kettős céllal hívott össze: egyrészt hogy megújítsa az Egyházat, másrészt hogy újabb kereszties hadjáratot szervezzen. Ferenc persze egészen más kereszties hadjáratot képzelt el! Ehhez járult vágyakozása a vértanúságra. A tulajdonképpeni hajtóerő azonban kétségtelenül abból az „isteni ihletettségből” fakadt, amelyet Ferenc mindazokról feltételezett, akik a szaracénok közé akartak menni, és amely elsőként, kiemelkedően, őt magát érintette meg.

Ebben az „isteni ihletettségből” fölismerte, hogy az apostolok Jézus általi kiküldése nem csupán egy valamikori történelmi eseményt ábrázol, hanem mindenkor felrázó példaképet is jelent. Ezért kettésével elküldte a testvéreket, akik éppen csak nyolcan voltak, a négy égtáj felé. S ezért átlátta az ő és testvérei hivatását: „Hiszen irgalmasságában Isten nemcsak a magunk üdvössége érdekében hívott minket, hanem sokak üdvösségéért; be kell járnunk a világot, és inkább a példánkkal, mint a szavunkkal arra kell intenünk az embereket, hogy forduljanak el bűneiktől, és ügyeljenek a parancsokra.” Ezért merészkedett szembeszállni még **Hugolin** bíborossal is – aki szemére vetette, hogy olyan messzire küldi a testvéreket, ahol éhen halnak, és mindenféle nehézségbe ütköznek –, és azt mondta

neki: „Uram, Ön azt hiszi, hogy az Úr csak az itteni provinciák miatt hívta meg a testvéreket? Bizony, mondom Önnek, hogy az Úr e világon minden ember lelkének fejlődése és üdvé érdekében választotta ki és küldte el a testvéreket, és nem csupán a hívők országaiban fogják befogadni őket, hanem a hitetlenek országaiban is, és sok lelket fognak megnyerni.” Ezért sem hagyta nyugton a pogányok missziójának eszméje. „Isteni ihletés” fölytán villámgyorsan rájött, hogy az evangéliumnak nem szabad a keresztények számára fönttartottnak maradnia, hanem tovább kell adni. Ezért a célért szállt sikra prófétai makacssággal, dacolva a korszellemmel.

Találkozás a szultánnal

Ezt a missziótörténet és a missziók módszere szempontjából oly fontos eseményt a következőképpen lehet rekonstruálni: Ferenc alighanem 1219 júliusában/augusztusában érkezett meg a keresztetekhez, akik Damiettet ostromolták, azt a várost, amely stratégiai és spirituális szempontból is különösen jelentős volt. A muszlimok ugyanis azt hitték, hogy ebben a szent városban megy majd végbe egykor a végítélet. Mindkét tábor véleménye szerint itt kellett eldőlnie a háború kimenetelének.

A színdarab, amelyet a keresztetek előadtak ennek az új vendégnek, minden volt inkább, mint építő: feszültségek és veszekedések a különböző országok és városok katonái között, iszákosság, kapzsiság, kegyetlenkedés és szexuális kicsapongás. Egy napon levágták nyolc muszlim fogolyt a fülét, orrát, ajkát és egyik karját, és kiszúrták az egyik szemüket. *Al-Malik al-Kamil* szultán, aki különböző források szerint bölcs, igazságos, nagyvonalú férfi volt, békét ajánlott, és azt a kedvező javaslatot tette, hogy a keresztényeket átengedi Jeruzsálemnek, ha kivonulnak Egyiptomból. Ennek a csábító ajánlatnak a legkeményebben a pápai követ, *Pelagius Galvan* bíboros állt ellen, mondván: „A zsinat akarta a keresztetes hadjáratot, ez Isten akarata; ezért végre kell hajtani, a győzelemig.” Ebben sajnos az mutatkozott meg, hogy számára nem csupán a szent helyek visszahódításáról volt szó, hanem a muszlimok megsemmisítéséről és a keresztény uralom kiterjesztéséről is.

Ferenc testvér nem érezte jól magát ebben a légkörben. Megpró-

bálta rábeszélni a katonákat arra, hogy ne harcoljanak. Az olaszok körében, akik értették a beszédét, egészen jó fogadtatásra talált ezzel az eszmével, mások azonban boldognak tartották, utópistának, veszelyes pacifistának, aki árt a kereszténység érdekeinek. Többször is megpróbálta meggyőzni a bíborost a béke szükségességéről, sikertelenül. Fölajánlotta, hogy elmegy a szultánhoz. Nem engedték meg neki. Aztán augusztus 29-én rettenetes dolog történt: a muszlim sereg kitörése és rajtaütése, amelynek során 6000 keresztetes vitézt öltek meg. Pelagius bíboros most végre „engedélyezte” Ferenc testvérek, hogy fölkeresse a szultánt, de saját kockázatára, semmiképp sem hivatalos békekövetként.

Ferenc most Illuminatus testvérel átszeli a senkiföldjét, és – a *Legenda major* szerint – két bárányt talál ott, ami nagy örömmel tölti el, és az Úr szavára emlékezteti: „Íme, úgy küldelek el titeket, mint bárányokat a farkasok közé...” (Mt 10,16). A két vándort hamarosan elfogják muszlim katonák. Ferenc kijelenti nekik: „Keresztény vagyok. Vezessetek az uratokhoz!” Ezzel nyilván azt akarta mondani: „Nem keresztetes lovagnak vagyok, hanem valódi keresztény, tehát nem ellenség, hanem testvér!” A legmegbízhatóbb tanú, *Jakob von Vitry*, aki jellegzetes keresztetes mentalitással „kegyetlen bestiának” nevezi ugyan a szultánt, aki persze hirtelen egészen szelíddé vált Isten emberének megpillantása nyomán, a következő beszámolót nyújtja: „A szultán több napon át figyelmesen hallgatta Ferencet, aki a Krisztusba vetett hitet prédikálta neki és embereinek. Végül azonban félt attól, hogy Ferenc szavainak hatalma miatt a seregéből némelyek az Úrhoz térhetnek, és átszöknek a keresztények seregébe. Ezért megparancsolta, hogy mélységes tisztelettel és biztos kísérettel vezessék vissza Ferencet a mi táborunkba. Búcsúzáskor ezt mondta neki: ’Imádkozzál értem, hogy Isten kegyesen nyilatkoztassa ki nekem azt a törvényt és azt a hitet, amelyik jobban tetszik neki.’”

Ha a mérhető siker alapján ítélünk, akkor azt kell mondanunk, hogy a látogatás kudarc volt. Ferenc nem érte el a célját. A vértanúságot kereste. Ez a kegy nem jutott neki osztályrészul. Erősen fáradozott azon, hogy megtérítse a szultánt és embereit. Ezt az elégtételt nem kapta meg. Azt remélte, hogy békét teremt, és véget vet a keresztényiet-

len háborúnak. Ez sem sikerült neki. A háború tovább tombolt, és miután újabb erősítés futott be, november 5-én bevették Damiettet.

Ferenc ennek ellenére aligha tért vissza azzal a benyomással, hogy sikertelenséget élt meg. Elnyerte a szultán barátságát. Menlevelet kapott tőle, hogy háborítatlanul vándorolhasson egész birodalmában. Személyében a szultán, aki addig csak távolról, ellenségekként szerzett tapasztalatot a keresztetekről, valódi kereszténnyel, Isten emberével, testvérral találkozott. Meglepve érzekelte, hogy kereszténynek lenni nem feltétlenül jelent annyit, mint keresztetes lovagnak lenni. Ezért azt is észre kellett volna vennie, hogy katonái, ha kereszténnyé lettek volna, nem feltétlenül álltak volna át a keresztetek táborába. De ehhez nyilvánvalóan nem volt elég ennek a különcknek, Ferencnek az egyedi esete.

Mindenesetre az ellenséges táborok két tagja megkedvelte egymást. Ferenc nem hagyta, hogy megkösse és elvakítsa a politikai-katonai-vallási tömbökben gondolkodás, hanem előítéletek nélkül, hatalmi eszközök nélkül, hatalmi igények nélkül, egyszerűen emberként lépett az ember, a szultán elé, abban a meggyőződésben, hogy – mint minden ember – alapjában véve az is őszintén keresi az üdvösség útját. Nem veszekedett, nem vitakozott vele, hanem egyszerűen keresztény tanúságot tett előtte, amely bár nem váltotta ki a szultánból azt a készséget, hogy vallási rendszert váltson, de azt igenis, hogy alapvetően nyitott legyen Isten inspirációjára. Ferenc – talán tudattalanul – alighanem el is ismerte számára ennek a lelkiismereti szabadságnak és lelkiismereti döntésnek a jogát.

Az egyiptomi út kihatásai

Először is azt kell elmondani, hogy Ferenc maradandó emléket kapott rövid missziós útjára vonatkozóan, nevezetesen két jellegzetes trópusi betegséget. Biztos, hogy ott szedte föl az „egyiptomi betegséget”, azt az erősen fertőző szem-bajt (*conjunctivitis trachomatosa*), amely sok panaszt, és az akkori (izzó vassal történő) orvosi kezelés következtében sok fájdalmat hozott számára. Továbbá krónikus malária-fertőzésben szenvedett. Bár feltételezik, hogy ez a betegség már ifjúkora óta benne bujkált – a malária akkor még nagyon elterjedt volt Itáliában –, és hogy a betegség oka

fogsága után, Spanyolországban keresendő, de ténylegesen csak az van alátámasztva, hogy 1220/1221 telén, tehát az egyiptomi út után kemény „febris quartana” („negyednapos láz/váltóláz)-rohama volt. Tehát az egyiptomi tartózkodás után nyilvánvalóan erősebb lett ez a láz, amely végül erői teljes széteséséhez vezetett, és halálának tulajdonképpeni okává lett. Tehát szó szerint halállal fizetett az útjáért.

Másodszor: muszlim barátainak táborában Ferenc olyan vallási szokásra talált rá, amely nagy benyomást tett rá, és amelyet szívesen átültetett volna a keresztény Nyugatra. Ez pedig az az imára szólító felhívás, amelyet a müezzin reggel, délben és este elmond/elénekel, amire aztán az egész nép megáll, és sok meghajlás közepette imákat mond el (ez az ún. *szalat*). Ferenc hasonló módon megpróbált imaidőt jelző harangozást bevezetni Nyugaton. Alighanem erről van szó, amikor a ferences körzetek vezetőihez intézett első levelében azt írja: „Úgy hirdessétek és prédikáljátok Isten dicséretét minden embernek, hogy minden órában és – amikor a harangok szólnak – az egész földön az egész nép dicsőítse a mindenható Istent, és adjon hálát neki.” Feltűnő itt gondolkodásának háromszor hangsúlyozott egyetemessége! Még

világosabban beszél a népek irányítóihoz írott levelében: „Adjatok oly nagy tiszteletet az Úrnak a rátok bízott nép körében, hogy egy hírnök vagy valamilyen jel által minden este közöltessék: Az egész nép mondjon dicséret és adjon hálát Istennek, a mindenható Úrnak. És ha ezt nem teszitek meg, akkor tudjátok meg, hogy Uratok és Isteneitek, Jézus Krisztus előtt számot kell adnotok az ítélet napján.” Ezen intelem ellenére csekély sikert ért el ezzel az elképzelésével, talán azért is, mert a népek vezetőihez intézett levelet nem terjesztették eléggé. Csak száz évvel később, de már a „szalat”-ra hivatkozás nélkül terjedt el az „Úrangyala”-harangozás. Ferencet illetően mindenesetre pozitív bizonyosság marad, mennyire másként gondolkodott a „pogányokról”, mint kortársai, és még tanulni is kész volt tőlük.

Harmadszor: szomorú megállapítani, de éppilyen kevés sikert ért el a szultánnal történt, modellszerű találkozásával. Ha példája iskolát csinált volna, akkor a kereszténység és az iszlám viszonyának egész története másként alakult volna. De nem csupán általában a keresztények maradtak hosszabb időre ádáz keresztények, és lettek később az összes iszlám országok büszke gyarmatosítói Marokkótól Indonézi-

áig, hanem – Ferencel ellentétben – még a ferencesek is igen hamar elkezdtek vitatkozni, úgyhogy már *Jakob von Vitry* megállapítja: „Amíg a Kisebbségek [a minoriták] a Krisztusba vetett hitről és az evangélium tanításáról prédikálnak, a szaracénok szívesen hallgatják őket. De mihelyt hazugnak és hitelhagyottnak állítják be Mohamedet, és nyíltan ellentmondanak neki, irgalmatlanul elverik, aztán kiűzik őket a városból, és kegyetlenül meg is ölnék, ha Isten nem védené meg őket csodás módon.” Eltekintve attól, hogy a ferencesek kereken száz éven át mindenekelőtt a pápa és a francia király küldötteiként mentek a mongol kánokhoz, tehát az erő pozíciójában, nem pedig Szent Ferenc egyszerű jelenlétével léptek ott fel, közülük sokan később is a vitatkozás mestereiként tűntek ki. Ez különben is jellemző volt az egyházra, míg végül XXIII. János pápa és a II. Vatikáni zsinat fölfedezte azt a másokkal folytatott párbeszédet, amelyet Ferenc 760 évvel korábban a maga evangéliumi egyszerűségével gyakorolt.

Walter Bühlmann

Forrás: Walter Bühlmann: Die Wende zu Gottes Weite, Mainz 1991, 97-105.

„Ma melyik maszkot vegyem fel?”

Vigyázat: satíra!

Kedves Maszkviselésre Kötelezettek!

Vezető nemzetközi arceltakarási vállalkozásként szeretnénk bemutatni Önöknek 2020-as nyári-őszi kollekciónkat. A trend már eltér az unalmas egyszerű egységmaszkoktól. Az egyedileg megformált és divatosan igényes példányok a keresettek. Ezek a favoritjaink:

Robin Hood-modell: maszk a kalandvággyal teli férfi számára. Ön mindig is arról álmódott, hogy egyszer álcázva álljon a bankfiók ügyfélfogadó ablaka előtt, és hanyagul megtömje a zsebet bankjegyekkel? Most lehetősége van erre – és teljesen legálisan. Kívánságra még a kívánt összeget jelölő táblácskákat is szállítunk, úgyhogy Ön szavak nélkül is boldogul.

Ezeregyéjszaka-modell: Kelet klasszikusa az öntudatos nő számára. Lágy selyem öleli körül az arcot, az állat és a homlokot, és annál titokzatosabban sugárzóvá teszi a szemet. Az olajállamokban rendkívüli módon kedvelik ezt a modellt, miközben itt Németországban gyakran rossz szemmel néztek rá. Szerencsére a corona alapvetően megváltoztatta ezt a helyzetet. Ha Ön mégis attól tartana, hogy muzulmánának nézik, szívesen ráhímzünk egy Ön által választott szöveget, például ezt: „Feminista vagyok!”

Félelem és gáncs nélküli lovag-modell: Ebbe a nemesacélból készült maszkba beletörök a vírus foga.

Kívül tükörfényesre csiszolva, belül kényelmesen kipárnázva, ez a modell a legkiválóbb a shoppingoláshoz. Magától értetődően van a készletünkben hozzá illő páncélingünk és ezüst sípcsontvédőnk is.

Vagyok, aki vagyok-modell: Ez a méretre szabott maszk két változatban kapható: „nyáriasan hús” selyem és bambusz kiváló minőségű keverékéből, illetve „lezseren friss” pamut-lenvászon szövetből. Exkluzív módon készítjük el, és az Ön portréfotója van rajta.

Pinocchio-modell: Ez az uniszex-maszk beépített, másfél méter hosszú faorral automatikusan a biztonsági távolságban tartja embertársait. Akár a buszon, akár egy áruházban van – senki sem kerül túl közel Önhöz. Az ár tartalmaz egy ötven centiméteres orrhosszabbítót, amelyet Ön szükség szerint feltűzhet. Még hazudnia sem kell.

Szívesen elküldjük Önnek további ötleteket tartalmazó katalógusunkat.

Szívélyes üdvözléssel:

Maskarádé Melánia,

a *Mask on Demand, Venice – New York – Riad* fődíjaznere

Forrás: Publik-Forum, 2020/9, 64.